

๐. ๒๗, ๗๖๑๐๖๖

ทำเนียบนาม ภาคที่ ๓

ตำราทำเนียบบัณฑิตกฤตกรungskัมพูชา

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหาเสวกโท เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์)

ป จ, ปช, ปม, รัตน วปร ๒, ร จ พ,

๕ ๔/
เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ไสกลพิมพ์วรรณสาร

มหาเสวกโท เจ้าพระยาอภัยภูเบศร

(ชุ่ม อภัยวงศ์)

ปจ, ปช, ปม, รัตน วปร๓, รจพ,

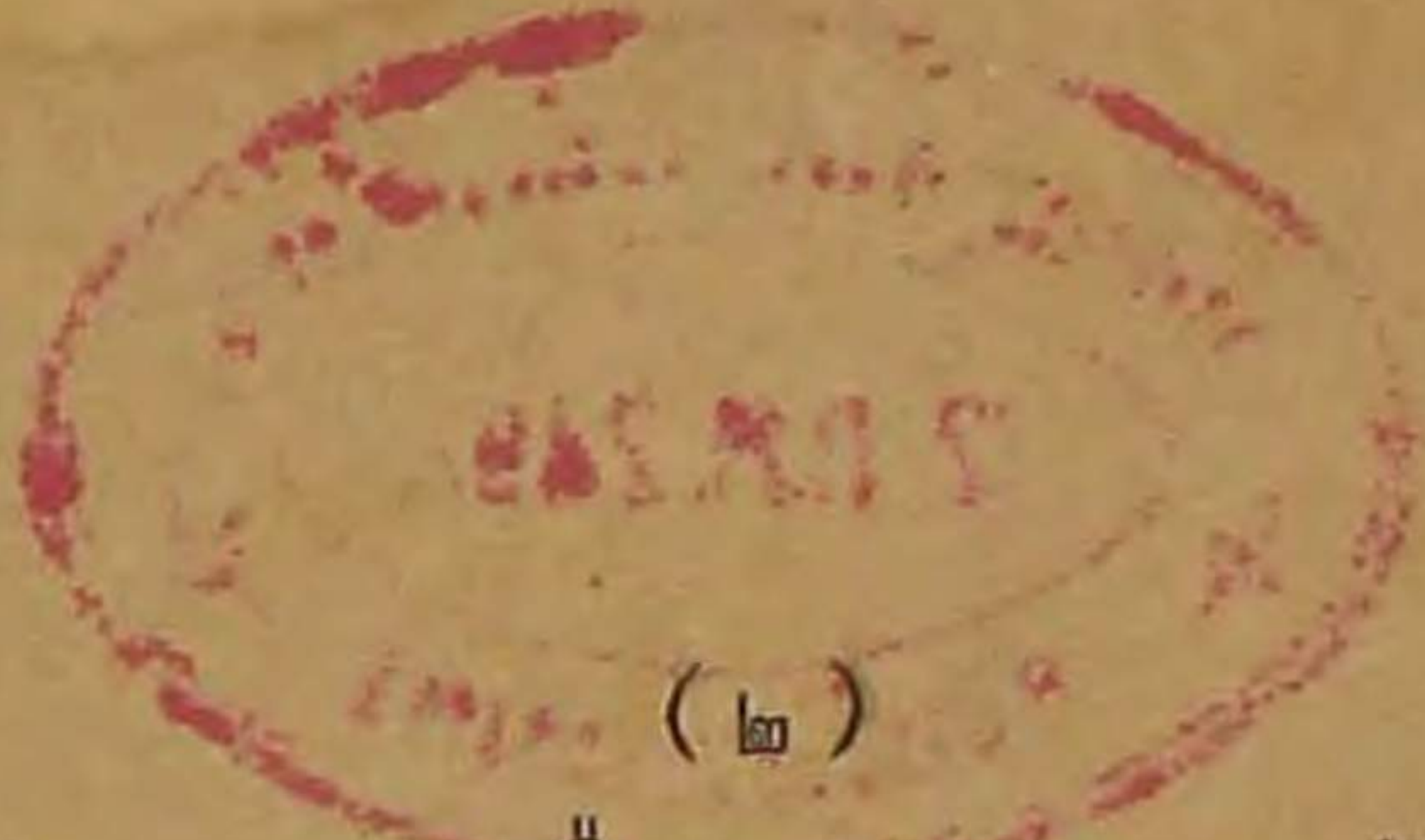
คำนำ

นายช่วง อภัยวงศ์ มหาคเล็ก ผู้เป็นเจ้าภาพงานคัมภีร์มหาเสวกโท
เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ช่วง อภัยวงศ์) ให้มาแจ้งความยังหอพระสมุด
วชิรญาณสำหรับพระนคร ว่ามีครุฑท้าวจะพิมพ์หนังสือสำหรับแจกเมื่อ
พระราชทานเพลิงศพบิดาเล็กเรื่อง ๑ ขอให้กรรมการช่วยเลือกหนังสือ
ในหอพระสมุด ฯ ให้ ข่าพเจ้าจึงเลือกหนังสือทำเนียบนามภาคที่ ๓
อันเป็นตำราทำเนียบบัณฑิตก๊กกรุงกัมพูชาให้พิมพ์ ด้วยคิดเห็นว่า
ญาติแลมิตรของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์มีอยู่ทั้งท ในพระราชอาณาเขตรน
แลในกรุงกัมพูชา หนังสือแจกไปจะได้เป็นประโยชน์ในทางความรู้
แก่ผู้ที่จะได้ ครอบทั่วทุกฝ่าย

ประวัติเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ช่วง อภัยวงศ์) เกิดที่เมืองพระตะบอง
ในรัชกาลที่ ๔ เมื่อฉนวนจันทร์ ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๔๐๔
เป็นบุตรเจ้าพระยาศุภราชธรรมนิทร์ (เย็บ) ผู้สำเร็จราชการเมืองพระ
ตะบอง บิดานำเข้ามาถวายตัวเป็นมหาคเล็กหลวง รัชราชการอยู่
ในกรุงเทพ ฯ แต่ยังไม่ทันหมั้น มอบให้ศึกษาอยู่ในสำนักสมเด็จพระ
ยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์จนได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เติมเป็นนาย
รองเลขาธิการ รองหุ้มแพรมหาคเล็ก รัชราชการอยู่ในกรุงเทพ ฯ
หลายครั้งได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนบัณฑิตก๊กคนเป็นทพระอภัย

พิทักษ์ ตำแหน่งผู้ช่วยราชการเมืองพระตะบอง แล้วออกไปรับราชการอยู่
 กษัตริย์ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๓๕ เจ้าพระยาศุภชวลิต (เอียด) องคมนตรี
 กรม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนยศ
 คึกคักเป็นพระยาศุภชวลิต ลำไว้ราชการเมืองพระตะบองต่อมา
 เมืองพระตะบองแลเมืองเสียมราฐนั้น แต่เดิมเป็นอาณาเขต
 ของกรุงกัมพูชา เมื่อรัชกาลที่ ๓ เกิดจลาจลในกรุงกัมพูชา เหตุด้วย
 เจ้านายในราชวงศ์เกิดเป็นอริกัน พวกเขมรก็เลยแตกกันเป็นหลาย
 พวก ครอบงำพื้นที่ในราชวงศ์กรุงกัมพูชาเกือบจะสูญสิ้นไปในคราว
 นั้น ที่เป็นชายเหลือแต่หนักพระองค์เองก็ขย่มเยาว์ พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรงพระกรุณาโปรด ฯ ให้รับเข้ามาทรง
 บำรุงเลี้ยงเป็นพระราชบุตรบุญธรรมอยู่ในกรุงเทพ ฯ และในเวลาเมื่อ
 หนักพระองค์เองขย่มเยาว์อยู่นั้น โปรด ฯ ให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์
 (แบน) ผู้เป็นต้นสกุลอภัยวงศ์ ลงไปรับราชการกรุงกัมพูชาอยู่หลายปี
 ครั้นหนักพระองค์เองเติบโตใหญ่ เมื่อจะพระราชทานอภิเษกเป็นพระเจ้า
 กรุงกัมพูชา ทรงพระราชดำริว่าเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน)
 ได้รับราชการกรุงกัมพูชามาช้านาน มีข้าเห็นใจความชอบ แต่ส่วนตัว
 เคยเป็นพรรคพวกคู่อริกับบรรพการของหนักพระองค์เองมาแต่ก่อน จะให้
 อยู่เป็นข้าเฝ้าในกรุงกัมพูชา ทรงเกรงจะเกิดกั้นแค้นกันไม่เรียบร้อย
 จึงมีพระราชดำริสขอมเมืองพระตะบองเมืองเสียมราฐให้เจ้าพระยาอภัย
 ภูเบศร์ (แบน) ครอบครองชนตอกกรุงเทพ ฯ เมืองพระตะบองเมือง
 เสียมราฐจึงมาชนตอกกรุงเทพ ฯ แต่นั้น แต่เพราะเป็นหัวเมืองเขมร

อยู่ชายพระราชอาณาเขต ติดต่อกับแดนกรุงกัมพูชา จึงโปรด ฯ
 ให้ปกครองกันตามประเพณีเขมร ไม่เหมือนกบหัวเมืองทั้งปวง คือ
 ให้ผู้สำเร็จราชการจัดการเก็บภาษีอากรใช้จ่ายในการปกครองโดยลำพัง
 เป็นต้น เมื่อตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองว่าง ก็มักทรงเลือกสรร
 ในเซอวงศ์ของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (แบน) เป็นผู้สำเร็จราชการเมือง
 แต่ต่อมาถึงชั้นหลังโปรด ฯ ให้แยกการปกครองออกเป็น ๓ เมือง คือ
 เมืองพระตะบองเมือง ๑ เมืองเสียมราฐเมือง ๑ เมืองศรีโสภณเมือง ๑
 เป็นทั้งนมาจนเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ได้เป็นพระยา
 ทาธรรวณินทร์ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ผิดกับผู้สำเร็จราชการ
 เมืองพระตะบองแต่ก่อน ๆ เหตุด้วยได้เข้ามาศึกษาอยู่ในกรุงเทพ ฯ
 ชานาน คำนเคยราชการทางอินแลทวายพระราชานิยมตระหนักแน่ว่า
 ชนบรรพบุรุษ กอบด้วยความกตัญญูจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระ
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีอยู่ในอชยาครัยเป็นนิจ เมื่อได้เป็นผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองพระตะบอง ก็ตั้งใจปฏิบัติราชการตามทางพระราช
 นิยม ยินดีในการที่ทรงจัดเปลี่ยนแปลงวิธีปกครองหัวเมืองเขมร เช่น
 จัดตั้งเป็นมณฑลบรรพชา มีสมุหเทศาภิบาลตั้งอยู่ณเมืองศรีโสภณ
 เป็นต้น ก็แลในสมัยนั้นเผชิญประจวบเวลาที่ทางพระราชไมตรีกับ
 ฝรั่งเศสมีหมอง เมืองพระตะบองเป็นน่าน้ำด่านอยู่ต่อแดนเมืองเขมร
 ในบารุงของฝรั่งเศส มักมีเหตุการณ์เกิดเป็นปากเสียงเนื่อง ๆ
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ฯ คุณแลรักษาราชการโดยความสามารถฉลาดรู้ที่

ไต่ทางเสียม ปฏิบัติราชการ โดยซื่อตรงจงรักต่อไต่ฝ่าลของธลีพระบาท
 ตลอดมา เพราะฉะนั้นเมื่อพระยาศึกคามิเคชวรฤทธิ (คิน) สมุห
 เทศาภิบาลมณฑลบูรพาคนแรกถึงอนิจกรรม จึงทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้า ๆ ให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ เมื่อยังเป็นพระยาท้าวธรรณินทร์
 เป็นทสมุหเทศาภิบาล ดำริราชการมณฑลบูรพาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖
 โดยทรงไว้วางพระราชหฤไทย แลโปรด ๆ ให้คงว่าราชการเมือง
 พระตะบองด้วย

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๙ เวลาเมื่อจะพระราชทานคนเมืองพระตะบองเสียม
 ราชูแก่กรุงกัมพูชา เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ๆ ให้กราบบังคมทูลพระ
 กรุณา ว่าข้อยแลบิคาไต่เป็นข้าทูลลของธลีพระบาทมาหลายชั่วชั้นบรรพ
 บุรุษแล้ว ไม่ปราถนาจะย้ายไปเป็นข้ากรุงกัมพูชา ถ้าพระราชทาน
 เมืองพระตะบองเสียมราชูไปเป็นของกรุงกัมพูชาเมื่อใด ขอพระราช
 ทานพระบรมราชานุญาตอพยบครอบครัวบุตรหลานละภูมิลำเนาเข้ามาช่วย
 ราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ในกรุงเทพ ฯ พระบาทสมเด็จพระจุล
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในความภักดีของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ๆ
 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ว่ากล่าวกับฝรั่งเศส ถึงเรื่องเจ้าพระยา
 อภัยภูเบศร์ ๆ ในเวลาเมื่อปลุกษาทำหนังสือสัญญาขึ้น ตกกลงกันว่า
 ฝรั่งเศสยอมจะออกเงินชดใช้ ให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ๆ บลเสี้ยนเหรียญ
 จนตลอดอายุ และยอมให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์อพยบครอบครัวบุตร
 หลาน กับทั้งทรัพย์สินสมบัติอันเป็นส่วนของตนเองเข้ามากรุงเทพ ฯ ไต่
 ตามปราถนาทุกประการ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ๆ ก็อพยบเข้ามาเมื่อ

พ.ศ. ๒๔๕๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระอนุสร
 คำนึงถึงข้าพเจ้าเห็นใจความชอบ และความจงรักภักดีของเจ้าพระยาอภัย
 ภูเบศร์ ฯ จึงได้กล่าวมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เลื่อน
 ยันตาคักกชนเป็นเจ้าพระยา เมอวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ นั้น
 มีราชทินนามว่าเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ขรมนเรศวร สวามิภักดิ์ สมบูรณ์
 คักกชกมลพนธิ ยุตธรรมธรรมาคย อธิยาศรัย อภัยพิริยประวากรมพาห
 มีตำแหน่งราชการในกระทรวงมหาดไทย ถอดศักดินา ๑๐,๐๐๐ พระราช
 ทานยศเป็นมหาอำมาตย์โท

เมื่อเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ฯ รัยราชการในรัชกาลที่ ๕ ได้พระราช
 ทานพานทองเมื่อทรงตั้งเป็นพระยาศุภราชธรรมนิเทศ แลต่อมาด้วยความ
 ชอบได้รัยพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นข้าพเจ้าเห็นใจหลายครั้ง และ
 เลื่อนชั้นชนโดยลำดับมา จะกล่าวแต่เฉพาะชั้นสูงสุดที่ได้รัยพระราช
 ทาน คือเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นที่ ๑ ช่างเผือกชั้นที่ ๑
 มงกุฎสยามชั้นที่ ๑ เหริยฉัตรพรวติมาลา แลเหริยฉัตรระลอกในงาน
 พระราชพิธี ได้รัยพระราชทานตามบันดาคักกชอีกหลายอย่าง

เมื่อแรกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ฯ อพยพมาจากเมืองพระตะบอง มา
 ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ในกรุงเทพฯ ฯ แต่ผู้คนบริวารแลพาหนะต่าง ๆ ให้อยู่
 ที่เมืองปราจีนบุรี จึงตั้งบ้านที่เมืองปราจีนบุรีอีกแห่งหนึ่ง ชั้นเดิม
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ฯ อยู่ในกรุงเทพฯ ฯ นัย่าง ออกไปอยู่ที่บ้านเมือง
 ปราจีนบุรีข้าง ต่อมาเห็นอยู่ที่เมืองปราจีนบุรีมีความผาศกกว่าอยู่ใน
 กรุงเทพฯ ฯ ก็้วยเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์มอติยาศรัยชอบเที่ยวเข้ามาแต่

เดิม เมื่อนางราชการชอขไปเที่ยวโพนช้าง จึงออกไปอยู่ที่เมือง
 ปราจีนบุรีมากกว่าอยู่ในกรุงเทพ ฯ แล้วเลยปลูกสร้างบ้านเรือนเป็น
 หลักแหล่งอยู่ที่เมืองปราจีนบุรีนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกลาเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาศเมืองปราจีนบุรีครั้งหลัง เจ้าพระยา
 อภัยภูเบศร์ขอรับนำทจตกการรับเสด็จ ประพาศตงศรีมหาโพธิ์ โดยลำภัง
 ใต้จตกช้างมาพาหนะของตนรับกระบวรเสด็จ ตัวเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์
 ขนชคตอช่างพระที่นั่งเอง นำเสด็จไปประพาศตงศรีมหาโพธิ์ เป็นท
 ลำราญพระราชหฤทัยในครั้งนั้น ต่อมาเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์คคสร้างตง
 ใหญ่ขนทขานณเมืองปราจีนบุรีหลัง ๑ หวังว่าถ้าเสด็จประพาศเมือง
 ปราจีนบุรีอีก จะเชิญเสด็จประทับที่ขานเรือน รับเสด็จสนองพระเศช
 พระคณให้เต็มกำลังอกสักครั้ง ๑ แต่สิ้นรัชกาลเล็กน้อย หาได้
 รับเสด็จตงประสงคเมื่อในรัชกาลที่ ๕ ไม่

ถึงรัชกาลขงขบนั้น เสด็จประพาศเมืองปราจีนบุรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์จึงขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาศเชิญเสด็จ
 ประทับที่ขาน จตกการรับเสด็จตลอกจนทั้งราชบริพาร สนองพระเศช
 พระคณสมปราถนาในครั้งนั้น ได้พระราชทานเหรียญตนาภรณ์ขนท ๒
 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มียศเป็นราชเสวกโทในพระราชสำนัก
 ด้วยแต่นั้นมา โดยทรงพระราชดำริเห็นความสำภักคของเจ้าพระยา
 อภัยภูเบศร์แต่หนหลังจนกระทั่งทจตกการรับเสด็จครั้งนั้น

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์มีขตริคามาก ที่เป็นขตริคตาของคณหญิง
 อิง ซึ่งถงแก่กรรมเสียบแต่เมื่อสามขงเป็นทพระยาคทาธรรณทรณนั้น

๔ คน คือหม่อมเช่อม กฤษดากร ณครุฑเทพ ในพระวรวงศ์เธอ
 พระองค์เจ้าจรรยาฤกษ์กฤษดากรคน ๑ นางรณภรรยาพระยาภักดีธำมณวิมล
 วิศิษฎ์ (เชียร กัลยาณมิตร) ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งถึง
 แก่กรรมเสียแต่เมื่อสามปีเป็นหลวงสถิตย์พิจนกรคน ๑ พระอภัยพิทักษ์
 (เลื่อม อภัยวงศ์) ใ้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตติย
 จุลจอมเกล้าขัตติยราชกุมารีพระยาอภัยภูเบศร์คน ๑ นายช่วง อภัยวงศ์
 มหาศาลคน ๑ ขัตติยราชกุมารี ๓ ซึ่งกล่าวนามมาข้างต้นบิดาได้ตกแต่ง
 ให้มีบ้านเรือนเป็นอิสระไปแล้ว แต่นายช่วง อภัยวงศ์ ขัตติยราชกุมารี
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ได้ถอนอมเลี้ยงมาเองตั้งแต่มารดาถึงแก่กรรมเมื่อ
 ยี่สิบเจ็ด จึงส่งมอบทรัพย์สินสมบัติบรรดายังมีได้แบ่งให้แก่ผู้อื่น ให้นายช่วง
 อภัยวงศ์ เป็นผู้รับมรดก และให้เป็นเจ้าภาพจัดการศพในเวลาเมื่อ
 เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ถึงอสัญกรรม.

เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ป่วยโรคขี้สสาวะหวานเรอรังมาหลายปี เมื่อ
 รู้ตัวว่าจะมีชัวิตอยู่ไม่ได้ยืดยาว ก็ตั้งหน้าฆ่าเพื่อบุญการกุศล บริจาค
 ทรัพย์สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล แลบูรณปฏิสังขรณ์วัดแก้วพิจิตร
 ที่เมืองปราจีนบุรีใหม่ทั้งวัด เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์อำนวยความสะดวกก่อสร้าง
 แลคึกเขยบอย่างเองทั้งนั้น จนอาการหนักถึงไม่สามารถจะทำการนั้น
 ได้จึงได้เสวยงาน เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ช่วยมาจนถึงวันที่ ๒๗ สิงหาคม
 พ.ศ. ๒๔๖๕ ถึงอสัญกรรม คำณวนอายุได้ ๖๓ ปีทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศผู้ประคองศพตามเกียรติยศเจ้าพระยา
 และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทำการปลงศพที่วัดแก้วพิจิตร

(๘)

ซึ่งเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ให้บรรณปฏิสังขรณ์ณเมืองปราจีนบุรีตามความ
ประสงค์ของวงศ์ตระกูล สืบเนือความตามเรื่องประวัติของเจ้าพระยา
อภัยภูเบศร์ท่าน.

ข้าพเจ้าขออนุโมทนากุศลบุญราษิตกษิณานุประทาน ซึ่งบุตรแล
ธิดาได้จัดการบำเพ็ญกุศลสนองคุณเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ผู้บิดา โดย
ความกตัญญูกตเวที แลได้พิมพ์หนังสือเรื่องนี้ให้แพร่หลาย หวังใจ
ว่าผู้ที่ได้รับสมุดเล่มนี้ไปคงจะพอใจแลอนุโมทนาด้วยทั่วไป.

ศิริ ๒๖ พฤษภาคม สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

สารบาน

อธิบายทำเนียบขุนนางกรุงกัมพูชา	หน้า	๑
ตำแหน่งเจ้าชั้นสูง	๑๑	๑
ตำแหน่งเจ้าชั้นรอง	๑๑	๑
ทำเนียบขุนนางกรุงกัมพูชา	๑๑	๒
ขุนนางสำหรับเอก ฝ่ายทรงราช	๑๑	๓
ปลัดกรมสำหรับเอก	๑๑	๖
กรมตำรวจสำหรับเอก	๑๑	๑๔
กรมมหาดเล็ก	๑๑	๑๖
กรมปโรหิต	๑๑	๑๗
กรมพราหมณ์	๑๑	๑๘
ขุนนางสำหรับโท ฝ่ายมหาดอุปโยธา	๑๑	๑๘
ปลัดกรมสำหรับโท	๑๑	๑๙
กรมตำรวจสำหรับโท	๑๑	๒๓
ขุนนางสำหรับตรี ฝ่ายมหาดอุปราช	๑๑	๒๕
ปลัดกรมสำหรับตรี	๑๑	๒๖
ขุนนางสำหรับจัตวา ฝ่ายพระท้าว	๑๑	๒๘
ปลัดกรมสำหรับจัตวา	๑๑	๒๙
กำหนดเครื่องยศขุนนางกรุงกัมพูชา	๑๑	๓๐
เมืองส่วยขุนนางกรุงกัมพูชา	๑๑	๓๐
ตำแหน่งพระราชาคณะสำหรับเอก	๑๑	๓๔
ตำแหน่งพระราชาคณะสำหรับโท	๑๑	๓๔
ตำแหน่งพระราชาคณะสำหรับตรี	๑๑	๓๕
ทำเนียบหัวเมืองชนกรุงกัมพูชา	๑๑	๓๕
เมืองซึ่งไม่มีในทำเนียบ	๑๑	๓๙

ทำเนียบขุนนางกรุงกัมพูชา

ทำเนียบขุนนางอยู่ในกระทรวงมหาดไทย ว่าเป็นของครั้งองค์สมเด็จพระนารายณ์ราชา ฯ (นักพระองค์เอง) แต่ในรัชกาลที่ ๓ ฉบบ ๓ พระยาจำแลนบกี้ (เกช) ออกไปราชการเมืองเขมร ในรัชกาลที่ ๔ ไต่จกมาฉบบ ๑ แลเป็นหนังสือปลักอีกฉบบ ๑ จะถูกต้องฤาคลาด เคลื่อนกบตจริงเพียงไรทราบไม่ได้ แต่เป็นหนังสือเก่ามีอยู่ จึงได้พิมพ์ไว้มิให้สายสูญไปเสีย

ตำแหน่งเจ้าชั้นสูงในกรุงกัมพูชามี ๔ ตำแหน่ง คือ

๑ สมเด็จพระเจ้ากรุงกัมพูชา ในยหนังสือเรียกว่าพระทรงราชย์

๒ สมเด็จพระมหาอุปโยราช

๓ สมเด็จพระมหาอุปราช

๔ สมเด็จพระวรราชินี อีกในยหนังสือเรียกว่าพระท้าว คือพระชนน

ของพระเจ้ากรุงกัมพูชา

ตำแหน่งสูงทั้ง ๔ นี้ ไต่ทราบว่า ตำแหน่งมหาอุปโยราชไต่เล็ก เสียแต่ครั้งองค์สมเด็จพระหริรักษเป็นพระเจ้ากรุงกัมพูชา องค์สมเด็จพระนโรคมเวลานั้นเป็นแต่พระมหาอุปราช มาครั้งองค์สมเด็จพระนโรคม เป็นพระเจ้ากรุงกัมพูชา องค์สมเด็จพระศรีสวัสดิ์ ชงเวลานั้น เป็นองค์พระหริราชคในยไต่รแก้วฟ้า ก็เป็นแต่มหาอุปราชมาจนกระทั่ง ไต่ทรงราชย์

ตำแหน่งเจ้าชั้นรองลงมา ในทำเนียบเรียกว่าชั้นพระญาติ มีนาม ในทำเนียบ ดังนี้

- ๑ สมเด็จพระองค์แก้ว
- ๒ สมเด็จพระเอกาทศรถู
- ๓ สมเด็จพระอภัยทศ
- ๔ สมเด็จพระศรีสุคนธ์ยท
- ๕ สมเด็จพระโลทศราชา
- ๖ สมเด็จพระโลเสาวราชา
- ๗ สมเด็จพระโลธนราชา
- ๘ สมเด็จพระประสูมราชา
- ๙ สมเด็จพระรามานธิยติ
- ๑๐ สมเด็จพระลักษณรามา
- ๑๑ สมเด็จพระเทพสัจจา
- ๑๒ สมเด็จพระภูวคตลราชา

ทำเนียบข้าราชการกรุงกัมพูชาแบ่งขุนนางเป็น ๔ ลำดับ เรียกว่า
 ลำดับเอก ลำดับโท ลำดับตรี ลำดับจัตวา

ลำดับเอก	เป็นข้าราชการฝ่ายพระทรงราชย์
ลำดับโท	เป็นข้าราชการฝ่ายมหาอุปโยราช
ลำดับตรี	เป็นข้าราชการฝ่ายมหาอุปราช
ลำดับจัตวา	เป็นข้าราชการฝ่ายพระท้าว

ขุนนางทั้ง ๔ ลำดับนี้ มีจำนวนมากกว่ากันโดยลำดับ เมื่อตำแหน่ง
 มหาอุปโยราชว่าง ขุนนางลำดับเอกโทสมทบอยู่ในฝ่ายทรงราชย์ เห็น
 จะสมทบมาแต่ครั้งองค์สมเด็จพระหริรัถย์ ส่วนขุนนางลำดับจัตวานั้น
 ทราบว่าตั้งแต่พระท้าวอันเป็นชนนีขององค์สมเด็จพระนโรดมพิราไลยแล้ว
 ก็เลิกแลไม่มีใ้ตั้งต่อมา

ทำเนียบขุนนางกรุงกัมพูชาสำหรับเอก

ศักดิ์นา ๑๐๐๐๐

เจ้าฟ้าทะละหะ	เป็นเสนาบดีนายก
พระยายมราช	จตุสดมภ์
พระยาวิง	"
พระยากลาโหม	"
พระยาจักรี	"

ศักดิ์นา ๕๐๐๐

พระยาวงศาธรรมิกราช	เป็นนายหอไตร
พระยามหามนตรี	ทูลฉลองขวา
พระยามหาเทพ	ทูลฉลองซ้าย
พระยามหาเสนาธิบดี	ทหารองขวา
พระยาโยธาสงครามธิบดี	ทหารองซ้าย
พระยาพระเสด็จ	เจ้ากรมสังฆการีขวา
พระยาสุภาธิบดี	ว่าความแพ่งซ้าย
พระยามนตรีสุคราฐ	เจ้ากรมกฎหมาย

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

พระยาโกษาธิบดี	เป็นนายคลังนพรัตน์ขวา
พระยาพระคลังธิบดี	เป็นนายคลังนพรัตน์ซ้าย
พระยาขรรคนายก	เป็นนายคลังโกไสยพัทธขวา

พระยาราชนายก	เป็นนายคลังโกไสยพัตรซ้าย
พระยาภิรมขมนตรี	เป็นนายคลัง โภชนสาส์ขวา
พระยาศรีอรรคราช	เป็นนายคลัง โภชนสาส์ซ้าย
พระยาโหราธิบดี	โหราขวา
พระยาโหราพิทักษ์	โหราซ้าย
พระยาราชอาพิแพทย	เป็นเจ้ากรมหมอยาขวา
พระยาแพทยา	เจ้ากรมหมอยาซ้าย
พระยาพหลเทพกระษัตราธิบดี	นายฉางข้าวขวา
พระยาพหลเทพกระษัตรานายก	นายฉางข้าวซ้าย
พระยาศรีพพัฒน์	นายหัวเบยขวา
พระยาสมุขตติบาล	นายหัวเบยซ้าย
พระยามหาธิบดี	เป็นนายพระกลดขวา
พระยาศรีสุนทร	เป็นนายพระกลดซ้าย
พระยาไชยภูกเศรษจิว	เป็นนายตราขวา
พระยามนตรีไชยยัน	เป็นนายตราซ้าย
พระยาณรงค์เสนา	นายท่งอัครขวา
พระยาณรงค์อธิบดี	นายท่งอัครซ้าย
พระยาวงศ์าธิบดี	สัสติขวา
พระยาศรีวิไชยศรีราชา	สัสติซ้าย
พระยาอุเทน	นายท่งคเชนทร์ขวา
พระยาเคนทรนายก	นายท่งคเชนทร์ซ้าย
พระยาจักรงคนรินทร์อินทวิไชย	นายอาสา

ศักราช ๓๐๐๐

พระขรรค์ชัยคี	นายเสมียนขวา
พระอักษณชัยคี	นายเสมียนซ้าย
พระยาอำเภอกักต	นายปลื้มขวา
พระยารักษามณฑลเพชร	นายปลื้มซ้าย
พระยาไสเคชะ	นายฝักข้าง

ศักราช ๒๐๐๐

พระยารามโยธา	เจ้ากรมขันธ์ใหญ่ขวา
พระยาเพชรสงคราม	นายชังคินคำซ้าย
พระยาเสนาชัยคี	เจ้ากรมขันธ์คาบศิลา
พระมนตรสงคราม	เจ้ากรมขันธ์คาบชุก
พระยาเคไชไชย	เจ้ากรมหอก
พระภักดีเสนา	เจ้ากรมหน้าไม้
พระสุพรรณทิพราช	เจ้ากรมช่างทอง
พระไชยชาติราช	นายช่างเหล็ก
พระรณเสนา	นายรถขวา
พระรณชัยคี	นายรถซ้าย
พระเสนาราชคเชนทร์	นายรักษาช่างขวา
พระวงศ์ราชา	นายรักษาช่างซ้าย

พระอุเทนราชา	นายคลังข้างขวา
พระมหาปกัณ	นายคลังข้างซ้าย
พระเทพพรจนา	นายช่างสลัก
พระราชามณเฑียร	นายช่างเขียน
พระเสน่หาภักดิ์	อาญาศาลาขวา
พระภักดิ์เสน่หา	อาญาศาลาซ้าย
พระเทศเสน่หา	นายอาสาจีนขวา
พระเสน่หานุชิต	นายอาสาจีนซ้าย
พระเสน่หานายก	นายคลังขวา
พระเสน่หาธิปัต	นายคลังซ้าย
พระราชเสน่หา	อยู่ในมหาดไทย
พระอินทรเสน่หา	
พระราชธาธิปัต	นายอาสาจาม
พระวิจิตรนาวา	นายช่างเรือ

ปลัดกรมสำหรับเอก

เจ้าฟ้าทละหะ

ศักดินา ๕๐๐๐

พระพิพาวงศา	ปลัดเจ้าฟ้าทละหะ	นายคนตรี
พระราชานุก		นายเงรจา

ศักราช ๖๐๐๐

พระยาจักรวรรดิโยธา

พระจักรวิไชย

พระแสนสรไกร

พระวิไชยอินทรา

พระรามราชเทโช

พระมโนราชเสนา

พระรามราชโยธา

พระเสนาราชสงคราม

พระรามสรชิต

พระชำนาญสรไกร

พระรามสรไชย

พระไกรสรเสนา

พระไชยเสนา

พระทาเดชา

พระมหาอินชิต

พระอาวุธภูธร

พระศรีเสนา

ปลัดพระยายมราช

ศักราช ๕๐๐๐

พระศรีนครบาล

ปลัดพระยายมราช

ศักราช ๖๐๐๐

พระรามเทโช

พระมโนเสนา

พระแสนตรา

พระพิพาธิไชศรี

ปลัดพระยาวัง

ศักราช ๕๐๐๐

พระศรีทิพเนตร

ปลัดพระยาวัง

พระเนตรอุไทย

”

ศักราช ๖๐๐๐

พระแสนอนันต

พระแสนเสนา

พระราชาภูธร

พระนครสถ

ปลัดพระยากล้าใหม่

ศักราช ๕๐๐๐

พระเทพวรชุน

ปลัดกล้าใหม่

ศักราช ๖๐๐๐

พระแสนไชย

พระไภยอินทรา

พระไชยพิพา

พระเจษฎาธิราช
พระธิดา
พระมหาไชย
พระเทพมโน
พระไชยสมต
พระราชพิทักษ์
พระรักษาราช
พระราชเสนา
พระราชนุชิต

ปลัดพระยาจักรี

ศักดินา ๕๐๐๐

พระยาราชานุกูล

ปลัดพระยาจักรี

ศักดินา ๖๐๐๐

พระสมตอูเทน

พระคเชนทราชา

พระสาจทรา

พระมหาอูเทน

ปลัดพระยาวงศาสรเพช

ศักดินา ๔๐๐๐

พระทนิจสารเพช

ปลัด

ศักราช ๕๐๐๐

พระมโนสารเพช

พระอัมฤคภุช

พระมนตริเสนา

พระภักติสารเพช

พระราชาธิบดี

• ปลัดพระยามนตรี ชัยชวา

ศักราช ๔๐๐๐

พระทิพเสนา

ปลัด

พระราชามาตย์

ปลัด

ปลัดพระยามหาเสนา

ศักราช ๔๐๐๐

พระสุรินทร์เดโช

ปลัด

ศักราช ๖๐๐๐

พระรามสรชิต

พระธานีจสรไกร

พระรามสรไชย

พระไกรสรเสนา

ปลัดพระยาโยธาสงคราม

ศักราช ๔๐๐๐

พระสุนทรวิชัย

ปลัด

ศักราช ๖๐๐๐

พระรามสรชิต

พระขำนิงสรไกร

พระรามสรไชย

พระไกรสรสงคราม

ปลัดพระยาพระเสด็จ

ศักราช ๔๐๐๐

พระนเรนทรราชขัณฑ์

พระมโนรราชขัณฑ์

พระศรีธรรมธรา

พระขัณฑ์อิราช

ปลัดพระยาสุภาธิบดี

ศักราช ๔๐๐๐

พระสุภาเสนา

พระสุภาอินชิต

พระสุภาราชา

พระสุภาภักดี

ปลัดพระยาโกษาธิบดี

ศักดินา ๔๐๐๐

หลวงราชาลีทศ

หลวงชิตนายก

ปลัดพระยาพระคลัง

ศักดินา ๔๐๐๐

หลวงเทพโกษา

หลวงราชโกษา

ปลัดพระยาบรณายก

ศักดินา ๔๐๐๐

หลวงรัตนนายก

หลวงสถ์รนายก

ปลัดพระยาราชนายก

ศักดินา ๔๐๐๐

หลวงสถ์รนายก

หลวงมนตรีนายก

ปลัดพระยาภิรมุขมนตรี

ศักดินา ๔๐๐๐

หลวงรัตนอากร

หลวงราชอากร

ปลัดพระยาศรีอรรคราช

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงเทพอากร

หลวงทิพอากร

ปลัดพระยาพหลเทพสถ์ราชบัณฑิต

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงเสนาธิบดี

หลวงมนตรีพิมล

ปลัดพระยาพหลเทพสถ์ทรานายก

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงมหาพิมล

หลวงพนมนายก

ปลัดพระยาวงศาธิบดี

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงเสนาธิบดี

หลวงแสนธิบดี

ปลัดพระยาศรีวิชัยเบศร์ราชา

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงมุขราชา

หลวงเสน่หารราชา

หลวงแสนราชา

หลวงชำนาญราชา

ทำเนียบกรมตำรวจ มีทั้งตำรวจเอกตำรวจโท ทำเนียบเดิมไม่มี
องค์สมเด็จพระนโรดมตงชนทรงกรม

ตำรวจเอก

หมวดจางวาง

๑	ออกญาบรรหารราชา	จางวางซ้าย
๒	ออกญาสุริยานุชิตชาญไชย	จางวางขวา

หมวดเจ้ากรม

๑	พระอินทริชโยเศียร	
๒	พระพรหมเมศธิเบนทร์	
๓	พระนเรนทรธิปไตย	
๔	พระนรินทรธิปไตย	
๕	พระอรุณคณฤทธิไกร	
๖	พระอุไทยรตชา	
๗	พระจันทรายวิวิทย์	
๘	พระพิรุณลักขณา	
๙	พระฤทธิภาญไชย	
๑๐	พระอภัยบวร	เจ้ากรมเรือตัง

หมวดปลัดกรม

- ๑ จมนราชาไมตรี
- ๒ จมนทพเสนา
- ๓ จมนสรียาราช
- ๔ จมนมาตยากร
- ๕ จมนศรีบริรักษ์
- ๖ จมนอกมรตนพมาน
- ๗ จมนศักกขรรณมย์
- ๘ จมนพมานมณเฑียร
- ๙ จมนภักตพลพรรค
- ๑๐ จมนพทกษมณเฑียร

กรมตำรวจหลัง

๑	ออกญาเทศานุภาพ	จางวาง
๒	ออกญาบรรจงสานุการ	จางวาง
๓	พระวิเศษโยธากร	
๔	พระกำจรจิตรรงค์	
๕	พระชาติสุนทร	
๖	พระอภัยภูมินทร	
๗	พระอภัยจรณนทร	
๘	หลวงรักษบริบาท	

๗ หลวงชาติสวัสดิ์

๘ หลวงอาวุธสำแดง

๙ หลวงแสงอาวุธ

ทำเนียบกรมมหาดเล็ก มีแต่สำหรับเอก ทำเนียบเดิมไม่มี

องค์สมเด็จพระนโรดมทรงชน แต่ตามทมิในนกเขาใจว่าผิดข้าง

๑ พระยาบำเรอหรรักษ์

จางวาง

๒ พระยาจ้านงคภักดี

๓ พระยาบำเรอภุช

๔ พนายจิตรจ้านง

๕ พนายสกลใจรักษ์

๖ หลวงนายเสวตร

๗ หลวงนายมหาสนิท

๘ นายจ่าจันทร์จ่าเรณู

๙ นายจ่าเนตร

๑๐ นายสกลจำลอง

๑๑ นายพิทักษ์ภบาล

๑๒ นายพิทักษ์ฤทธิไกร

๑๓ นายสุริยามาศย์

๑๔ นายปรีตาราช

๑๕ นายจอมใจ

- ๑๖ นายสรศักดิ์
 ๑๗ นายฉลองไวยเนตร
 ๑๘ นายบำเรอใจภักดิ์
 ๑๙ นายฉลองมิลา

กรมปโรหิต

มีแต่สำหรับเอก เป็นพราหมณ์ไว้มมวอยทั้งนั้น

ศักดิ์นา ๑๐๐๐๐

พระอัสภักดิ์ เป็นเสนาบดีนายก

พระพรหมาธิราช จตุสดมภ์

พระมินทรธิปไตย ”

พระไชยชาติ ”

พระธรรมราช ”

ศักดิ์นา ๕๐๐๐

พระบรมจารีธิปไตย

พระเทพจารีธิปไตย

ศักดิ์นา ๘๐๐๐

พระอินทโครบ

กรมสมเด็จพระมาฆะ

มีแต่สำหรับเอก เป็นพราหมณ์ มีหน้าที่รักษาพระขรรค์

ศักราช ๑๐๐๐๐

พระที่นั่งอิสริยาภรณ์
 พระที่นั่งอิสริยาภรณ์
 พระอัครเนตร
 พระวงศาอิสริยาภรณ์

ขุนนางสำหรับไท สมทบเข้าในฝ่ายทรงราชย์
 มีแต่ครั้งองค์สมเด็จพระศรีวิสุทธิ

ศักราช ๑๐๐๐๐

สมเด็จพระเจ้าพระยา	เป็นเสนาบดีนายก
พระยาวงศาอรรคราช	จตุสดมภ์ ที่ยมราช
พระยาศรีธรรมมาธิราช	" ทวีง
พระยาพิบูลยราช	" ทกลาไหม
พระยาราชเคษะ	" ทจกร

ศักราช ๕๐๐๐

พระยาภิราชวงศา	ทูลฉลอง
พระยาธรรมอุไทย	เจ้ากรมสังฆการี
พระยาสุภามนตรี	ว่าความแพ่ง
พระยานราธิราช	เจ้ากรมกฎหมาย

ศักราช ๒๔๙๗

พระยาทนายวิชัย	นายคลังนพรัตน์
พระยาภักดีนายก	นายคลังโกไสยพัตร
พระยาศรีวิฑูรย์	นายคลังโกชนาลัย
พระยาศรีวิฑูรย์โยวงค์	นายฉางเข้าเปลือก

ศักราช ๒๔๙๗

พระยามนตรีเสนา	นายที่นั่งอัคร
พระยาเศวตวิชัย	นายที่นั่งเศวต
พระยาราชวิชัย	เจ้ากรมเสนา
พระยาราชวิชัย	นายพระกลต
พระยาเสนาพิทักษ์	นายขลุ่ย
พระสุพรรณนายก	นายช่างทอง
พระเทพสมิต	นายราชรถ
พระเทพวงศา	นายอาสาเงิน
พระวงศาอุเทน	นายกองช่าง
พระเศวตวิชัย	นายกองช่าง
พระสำเร็จนาวา	นายช่างเรือ

ปลัดกรมสารบัญฑิต

ศักราช ๒๔๙๗

พระมหาวิชัย	ปลัดเสนาบดีพระยา	นายทนาย
-------------	------------------	---------

ศักราช ๖๐๐๐

พระไกรสรเสนา

พระทกวงศา

พระเสนาธิเบศร์

พระเทศอันษา

กรมพระวงศ์อรรคราช

ศักราช ๕๐๐๐

พระศรีนครธรรมราช

ปลัด

พระไชยจักรี

พระไชยเสนา

ปลัดพระยาศรีธรรมมาธิราช

ศักราช ๕๐๐๐

พระยาราชาทิพเนตร

พระเนตรทิพราชา

ปลัดพระยาภิมุขราช

ศักราช ๕๐๐๐

พระยาเทพภักดี

ปลัด

พระแสนอภัย

พระแสนธิขัติ

ปลัดพระยาราชเดชะ

ศักดินา ๕๐๐๐

พระราชภักดี

ปลัด

ศักดินา ๖๐๐๐

พระมนตรีคเชนทร์

ปลัดพระยาราชวงศา

ศักดินา ๔๐๐๐

พระมหามาศย์

ปลัด

ปลัดพระยาธรรมอุไทย

ศักดินา ๔๐๐๐

พระทกราชขัณฑ์ โฉ

พระมนโธราชขัณฑ์ โฉ

พระศรีคันทรา

พระขัณฑ์ภาวเนตร

ปลัดพระยาสุภามนตรี

ศักดินา ๔๐๐๐

พระสุภาสัตริ

พระสุภาเสนา

พระสุภาอินชิต

พระสุภาราชา

ปลัดพระยาทูนาธิบดี

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงราชโกษา

หลวงเทพโกษา

ปลัดพระยาภักดีนายก

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงอินชานายก

หลวงเสนานายก

ปลัดพระยาธีกวงศา

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงไทยพระองค์

หลวงไทยราชา

ปลัดพระยาศรีสุริโย

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงมหาพิมล

หลวงพนมราชา

ปลัดพระยาราชาธิบดี

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

หลวงมโนธิเบศร์

หลวงมหาธิเบศร์

กรมตำรวจในสมัยไทย

หมวดจางวาง

- ๑ ออกญาราชานิกร
- ๒ ออกญาภิบาลราชา

หมวดเจ้ากรม

- ๑ พระอินทรราชา
- ๒ พระพรหมานุรักษ์
- ๓ พระไพริพินาศ
- ๔ พระอาจสงคราม
- ๕ พระสิทธิพลแมน
- ๖ พระแสนศักดิ์
- ๗ พระพิชิตณรงค์
- ๘ พระสังศักดิ์
- ๙ หลวงเสนาชูชีพ
- ๑๐ หลวงฤทธิสุนทร

หมวดปลัดกรม

- ๑ จมื่นพรหมเสนา
- ๒ จมื่นราชานุรักษ์
- ๓ จมื่นหรินทร์พินาศ

- ๔ จมนชาตินุชิต
- ๕ จมนชนะพลแมน
- ๖ จมนแสนคักกา
- ๗ จมนภีบาลรัตน
- ๘ จมนรักษามณฑลเศียร
- ๙ ขุนอุดมภักดี
- ๑๐ ขุนสุนทรภีรมย์

หมวดตำรวจหลัง

- ๑ ออกญาวิชิตบรรจง ว่างวาง
- ๒ ออกญาเคชนุภาพ ว่างวาง
- ๓ หลวงฤทธิรงค์ชาญไชย
- ๔ หลวงแสงสังหาร
- ๕ หลวงฤทธิไกร
- ๖ หลวงบำเรออุไทย
- ๗ หลวงภีบาลอุไทย
- ๘ หลวงจิตรไจราช
- ๙ หลวงฤทธิณรงค์
- ๑๐ หลวงชาติณรงค์
- ๑๑ หลวงกำจรไจราช

ขุนนางสารบบตรีพ่ายมหาอุปราช

ศักราช ๑๐๐๐๐

พระยาเชษฐ	เป็นเสนาบดีนายก
พระยาเอกราช	จตุสดมภ์
พระยาศรีทพวง	”
พระยาประเทศราช	”
พระยานรินทรราชธิปัต	”

ศักราช ๕๐๐๐

พระยาธรรมาทร	ทูลฉลอง
พระยาธรรมาทร	เจ้ากรมสังฆการี
พระยาสุภาภีราช	ว่าความแพ่ง
พระยาราชสุภา	เจ้ากรมกฎหมาย

ศักราช ๘๐๐๐

พระยาศรีเทพสมขัต	นายคลังนพรัตน์
พระยาขรรคนายก	นายคลังโกไสยพัตร
พระยาทิพมนตรี	นายคลังโกชนสวัสดิ์
พระยาเกษตราธิปัต	นายฉางข้าวเปลือก
พระเสนาหาธิราช	นายพระกลต
พระยากระมาธิปัต	นายท่งอัคร
พระคเชนทรเสนา	นายท่งคเชนทร
พระยาศรีทพราช	เจ้ากรมสัสดี

ศักดิ์นา ๗๐๐๐

พระยาชำนาญพิทักษ์

เป็นนายปลัด

ศักดิ์นา ๖๐๐๐

พระราชสมตนาชรถ

พระคเชนทร์ทศกัน

นายกองข้าง

พระศรีทศกัน

นายกองข้าง

ปลัดกรมสารบัตร

ปลัดพระยาเชษฐ

ศักดิ์นา ๔๐๐๐

พระมนตรีเสนาหา

ศักดิ์นา ๖๐๐๐

พระเสนาราชสงคราม

ปลัดพระยาเอกราช

ศักดิ์นา ๕๐๐๐

พระศรีนครราชา

ปลัด

ศักดิ์นา ๖๐๐๐

พระอินทรจักร

พระภักดีสงคราม

ปลัดพระยาศรียุทธิพิวง

ศักราช ๕๐๐๐

พระทีพอไทย

พระศรียุทธิพิวงไทย

ปลัดพระยาประเทศราช

ศักราช ๕๐๐๐

พระเทพอาญา

ปลัด

ศักราช ๖๐๐๐

พระเพชรราชา

พระมนตรีเสนา

ปลัดพระยานรินทรราชินดี

ศักราช ๕๐๐๐

พระราชาอาญา

ปลัด

ศักราช ๖๐๐๐

พระคเชนทรเสนา

ปลัดพระยาธรรมาธิบดี

ศักราช ๕๐๐๐

พระมหานิติ

ปลัดทูลฉลอง

ปลัดพระยาธรรมมาตุล

ศักราช ๔๐๐๐

พระมโนภักดี

พระศรีรัตนขัตติยา

ปลัดพระยาบวรนายก

ศักราช ๔๐๐๐

หลวงรัตนนายก

หลวงสถิตนายก

ปลัดพระยาเกษตรา

ศักราช ๔๐๐๐

หลวงมหาพิมล

หลวงพนนธิขัติ

ปลัดพระยาศรีราชา

ศักราช ๔๐๐๐

หลวงภักดีราชา

หลวงชำนาญราชา

ขุนนางสำเร็จความฝ่ายพระท้าว

พระยาอภัยพิไลเสนา

เขมเสนาบดีนายก

ศักราช ๑๐๐๐๐

พระยาวงศานุรักษ์	ว่าที่ทกลาใหม่	แลยมราช
พระยาราชาขรรค์	ว่าที่พระยาวิง	พระยาจักรี

ศักราช ๕๐๐๐

พระยาภูษิต	เจ้ากรมสังฆการี
พระยาสุภานุรักษ์	ว่าความแพ่ง

ศักราช ๘๐๐๐

พระยาวงศาธิบดี	นายคลังโกไสยพัตร	นายคลังทิพรัตน์
พระยามนตรีนายก	นายคลังโกชนาลัย	
พระยาเทพนายก	นายฉางเข้าเปลือก	
พระยามหาธิบดี		
พระยาสุวิโยไทย		
พระยามนตรีมนตรี		

ศักราช ๖๐๐๐

พระยามนตรีสงคราม	นายคิลลาอ่อน
------------------	--------------

ปลัดกรมตำรวจ

ปลัดพระยาวงศานุรักษ์

พระเทพอนันต์	ปลัด
--------------	------

ศักราช ๕๐๐๐

พระเนตรพระองค์
พระเสนาบดีพระองค์

ปลัดพระยาบวรราช

ศักดินา ๖๐๐๐

พระมนตรีเสนา

พระนราธิบดี

พระเพ็ชรราชา

นายองครักษ์

ในทำเนียบครั้งองค์สมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดี มีกำหนด

เครื่องยศขุนนางกรมพิชชาไว้ดังนี้

ศักดินา ๓๐๐๐๐ ให้กันร่วมแพรแดง มีระบาย ๓ ชั้น สวม

เสื้อครุยสีแดง ถอดถุงเครื่องยศหกเหลี่ยมเข้าเฝ้า

ศักดินา ๘๐๐๐ ให้กันร่วมแพรสีทอง มีระบาย ๒ ชั้น สวม

เสื้อครุยสีทอง

ศักดินา ๖๐๐๐ ให้กันร่วมสีม่วง มีระบายชั้นเดียว สวมเสื้อครุย

สีม่วง

ศักดินา ๕๐๐๐, ๔๐๐๐ ให้กันร่วมฉวณ สวมเสื้อครุยพินเขี้ยว

ศักดินา ๓๐๐๐ ลงมา ให้สวมเสื้อครุยขาว

ผลประโยชน์ขุนนางกรมพิชชา แต่โบราณมาไม่มีเบี้ยหวัด

เงินเดือน ขุนนางผู้ใหญ่ได้กินเมืองส่วย ขุนนางผู้น้อยได้กินบ้านส่วย

ที่เป็นพระเป็นหลวงก็มีเลขส่วยสำหรับหาเลี้ยงนาย

ขุนนางที่ไต่กินเมืองส่วย คือ อรรคมหาเสนา แลจตุสดมภ์

ทั้ง ๔ สำรับ มีแจ้งอยู่ในทำเนียบที่พระยาจำแลนบดี (เทศ) จดไว้ดังนี้

เมืองส่วยชั้นพาทละหะ

๑	เมืองกะพงสวาย	เมืองเอก
๒	เมืองเชิงไพร	เมืองชั้น
๓	เมืองสโทง	"
๔	เมืองช้แครง	"
๕	เมืองสตั้งไถง	"

เมืองส่วยชั้นพระยายมราช

๑	เมืองกรัง	เมืองเอก
๒	เมืองกำโปก	เมืองชั้น
๓	เมืองพุทไธมาศ	"
๔	เมืองกะพงไสม	"
๕	เมืองขาททางเรือ	"
๖	เมืองขาททางบก	"
๗	เมืองไพรกระยาต	"
๘	เมืองคองขาศรี	"
๙	เมืองเขยมสุทศ	"

เมืองส่วยชั้นพระยาวง

๑	เมืองตะโปงคมม	เมืองเอก
๒	เมืองศรีธอชวา	เมืองชั้น
๓	เมืองโฉลง	"

๔	เมืองศรีธอกกลาง	เมืองชน
๕	เมืองสตงไถง	"
๖	เมืองสมยก	"
๗	เมืองเกาะสีพิน	"
๘	เมืองกระแจะ	"
๙	เมืองสมบูรณ์	"

เมืองส่วยชั้นพระยากลาโหม

๑	เมืองขานนมเปิน	เมืองเอก
๒	เมืองไพรแวง	เมืองชน
๓	เมืองเขยมใจ	"
๔	เมืองลำทวน	"
๕	เมืองสวายเตียบ	"
๖	เมืองละเวียเอม	"
๗	เมืองเกียนสวาย	"
๘	เมืองพนมเปิน	"
๙	เมืองกะพงหลวง	"

เมืองส่วยชั้นพระยาจักรี

๑	เมืองโพธิสัตว์	เมืองเอก
๒	เมืองลลาปะเอีย	เมืองชน
๓	เมืองบริบูรณ์	"

๔	เมืองกรง	เมืองชน
๕	เมืองสำโรงโตง	”
๖	เมืองตะคร้อ	”
๗	เมืองตะโปง	”
๘	เมืองคลัง	”
๙	เมืองละแวก	”

เมืองโท

๑	เมืองกะพงเลง	ชนสมเด็จเจ้าพระยา
๒	เมืองกะพงเตียม	ชนพระยาวังคำอรรคราช
๓	เมืองศรีธอ	ชนพระยาธรรมา
๔	เมืองกันตานส์ตัง	ชนพระยาพิบลย์
๕	เมืองพนมสรวจ	ชนพระยาราชเทชะ

เมืองตรี

๑	เมืองกระษัตร์กันตาน	ชนพระยาเชจู
๒	เมืองสตัดกรอง	ชนพระยาเอกราช
๓	เมืองสำโรงแสน	ชนพระยาคริตพิวง
๔	เมืองเขยมส์ก	ชนพระยาประเทศ
๕	เมืองกันชร	ชนพระยานรินทร์

เมืองจัตวา

๑	เมืองไพรภะคี	ขุนพระยาธิปัตเสนา
๒	เมืองมุกกาปน	ขุนพระยาวงศ์านุรักษ์
๓	เมืองอินลงราช	ขุนพระยาขรรษา

ตำแหน่งราชาคณะตามทำเนียบเดิมก็แบ่งเป็นสำหรับแต่มีแต่สำหรับ
เอก สำหรับโท สำหรับตรี คือ

สำหรับเอก สักดินา ๑๐๐๐๐

สมเด็จพระสังฆราชาธิบดี
สมเด็จพระสคนธาธิบดี
สมเด็จพระธรรมลิขิต
สมเด็จพระโพธิวงศ์
สมเด็จพระวันรัตน์

สักดินา ๕๐๐๐

สมเด็จพระมหาพรหม
สมเด็จพระมหาธาตุ

สักดินา ๔๐๐๐

สมเด็จพระศีลสีทธีวาตม

สำหรับโท สักดินา ๑๐๐๐๐

สมเด็จพระมหาขุณฺฑาวงศ์
สมเด็จพระพุทธวงศ์

สมเด็จพระธรรมโฆษา

สมเด็จพระสารีบุตร

สมเด็จพระมัทศญาณ

สำหรับตรี

สักดินา ๑๐๐๐๐

สมเด็จพระอริยวงศา

สมเด็จพระพุทธโฆษา

สมเด็จพระธรรมเสนาบดี

สมเด็จพระนโรธ

สมเด็จพระมุนีปทุม

ทำเนียบหัวเมืองชั้นกรมพุทธา

เมืองเอก

เมืองกพงสวาย

พระยาเดโช

เจ้าเมือง

เมืองชั้น

เมืองเชิงไพร

พระยาเพชรเดโช

เจ้าเมือง

เมืองสโทง

เมืองช้แครง

เมืองสตั้งไถง

เมืองเอก

เมืองกรัง

พระยาพิศณุโลก

เจ้าเมือง

เมืองชั้น

เมืองกำแพง

พระยาเสนาสุจิต

เจ้าเมือง

เมืองพทโธมาศ

พระยาราชาเศรษฐี

”

เมืองกพงไสม

พระยาธิเบศร์สงคราม

”

เมืองขาททางเรือ

เมืองขาททางบก

เมืองไพรกะขาด

พระยาไชยโยธา

เจ้าเมือง

เมืองคองขาศรี

เมืองเขยมสัทคี

เมืองเอก

เมืองตโยงคम्म

พระยาวรรชณ

เจ้าเมือง

เมืองชั้น

เมืองศรีธอชวา

เมืองไฉลง

พระยาเสนาสงคราม

”

เมืองศรีธอกลาง

เมืองสตังไถง

เมืองกรอง	พระยาเสนาราชสงคราม	เจ้าเมือง
เมืองลำโรงทอง	พระยาอุไทยธิดราช	”
เมืองตะคร้อ		
เมืองถไผ่		
เมืองกรัง		
เมืองตะแวก		

เมืองโท

เมืองกพงแลง		
เมืองกพงเสียม	พระยามนตรีเสนา	”
เมืองศรีอ	พระยาแสงคราม	”
เมืองกันตานสัง		
เมืองพนมสรจ		

เมืองตรี

เมืองกระษัตริกันตาน		
เมืองสังตรอง	พระยาราชาโช	”
เมืองลำโรงแสน		
เมืองเขยมสดี		
เมืองกันชร		

เมืองจตุวา

เมืองไพระกะตี	พระมนตรีเสนา	เจ้าเมือง
เมืองมุกกำปุน	พระยามุขสาคร	”
เมืองอนลงราช	พระยาราชาสาคร	”

เมืองซึ่งไม่มีในทำเนียบพระยาเจ้าแสนบดี (เทศ)

(ได้จากพงศาวดารรัชกาลที่ ๑ แลรายงานทัพญวน)

เมือง	พระยา	เจ้าเมือง
เมืองเชิงกะชุม	พระยาพิศณุโลก	เจ้าเมือง
เมืองศรีสุนทร	พระยาแสนสงคราม	”
เมืองละแวก	พระยาแสนเสนา	”
เมืองขลง	พระยายศไช	”
เมืองขตของ	พระยาราชามาตรี	”
เมืองปากก	พระยาอาธิกาวงศา	”
เมืองโคกและ	พระยาแสนทองฟ้า	”
เมืองสวายท่าพด	พระยาโนสงคราม	”
เมืองลครวัต	พระยาลครเสียมราช	”
เมืองยาท	พระยาวงศาอินชิต	”
เมืองตะคร้อ	พระยาชำนาญสงคราม	”
เมืองอมอ	พระยามนตรีเสนา	”
เมืองมัจจุ	พระยาราชาศรี	”
เมืองปะโย	พระยาเสนาราชสงคราม	”
เมืองบาราย	พระยาแสนทองฟ้า	”
เมืองสวายจิตร	พระยารัตนาวิเศษ	”
เมืองกระมอนล่อ		”

